

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ВИТРАТ» У ЗАРУБІЖНІЙ ТА ВІТЧИЗНЯНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ДУМЦІ

Перетворення національної економіки, тривалі змагання за ресурси та ринки збуту, розвиток ринкових відносин господарювання обумовлюють необхідність покращення ефективності застосування виробничо-економічного потенціалу національних підприємств, а саме, - ефективності управління витратами на підприємстві.

В процесі управління витратами неабияке значення має розуміння сутності поняття «витрати», його функціонального призначення, ролі та місця у багатогалузевій діяльності підприємства. Неоднозначність поглядів у трактуванні поняття «витрати» говорить про невирішеність проблеми. В діяльності підприємства витрати є досить складною економічною категорією. На сьогоднішній день в науковій літературі існує велика кількість різноманітних тлумачень терміну «витрати». Умовно, їх можна поділити на дві групи, а саме, - тлумачення поняття витрат із точки зору економічної теорії (так званий управлінський підхід) та тлумачення з погляду бухгалтерського обліку (так званий бухгалтерський підхід), які мають значні відмінності між собою.

Різні підходи щодо трактування поняття «витрати» у зарубіжній та вітчизняній економічній думці наведені в таблиці 1.

Проаналізувавши літературні джерела та дослідивши проблематику, можна визнати, що витрати – це вартість різноманітних ресурсів, які використовуються для певних цілей з метою покращення фінансово- економічного стану підприємства та його розвитку.

Дані таблиці 1 свідчать про те, що відповідно до управлінського підходу трактування поняття «витрати» в першу чергу спрямоване на розкриття саме економічного змісту категорії. Як і вітчизняні так і зарубіжні представники даної точки зору ставлять акцент на грошовому характері витрат, а також автори зазначають, що витрати представляють собою обсяг використаних підприємством ресурсів.

Багато як вітчизняних так і зарубіжних вчених стверджують, що витрати можуть використовуватися для досягнення цілей визначених для суб'єкта господарювання та мети їхньої діяльності, при цьому І.А. Бланк зазначає, що дані ресурси використовуються для виготовлення продукції. Разом з цим, такі вчені, як С.Н. Петренко та Л.А. Сухарева зазначають, що витрати здійснюються саме на момент придбання товару чи надання послуги, а отже поява витрат відповідно до управлінського підходу можна вважати моментом реального споживання ресурсів, надання послуг або виконання робіт, наслідком чого є відток коштів із підприємства.

Що стосується бухгалтерського підходу, то він більшою мірою спрямований на виявлення економічних наслідків обліку витрат по закінченню виробничого процесу. Тобто, бухгалтерські витрати виникають в момент документального оформлення факту зменшення активів або збільшення зобов'язань. Така точка зору базується на визначення витрат відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку – П(С)БО 16 «Витрати», при розробці якого використовувався міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО).

Проте такі українські науковці, як В.П. Савчук і В.Б. Івашкевич стверджують, що зростання зобов'язань або зниження активів виникають під час здійснення господарської діяльності підприємства, виконанні робіт, наданні послуг чи постачання товарів. В залежності від підходу є різні мети формування витрат. З точки зору бухгалтерського обліку витрати висвітлюють інформацію про діяльність суб'єкта господарювання, яку можна отримати з фінансової звітності. А от з точки зору економічної теорії, витрати формуються щодо подачі інформації задля прийняття управлінських рішень, що має відношення до їхнього ціноутворення, планування та аналізу.

Отже, можна зробити висновки, що підходи до трактування поняття «витрати» є дуже різноманітні та різноспрямовані. Провівши аналіз вище наведених підходів до висвітлення значення та змісту витрат українськими та іноземними науковцями, маємо підстави вважати, що найправильніше трактувати поняття «витрати» як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань внаслідок здійснення господарської діяльності підприємства, які призводять до зменшення власного капіталу. Саме такий підхід є найнеобхіднішим в застосуванні підприємством на практиці, адже він допомагає найточніше визначати фактичну суму здійснених витрат здійснених за певний період, а отже сприяє більш достовірному їх відображенню та обліку.

Таблиця 1

Підходи провідних вчених до трактування категорії «витрати»

Автор(и)	Визначення
<i>Трактування поняття «витрат» у вітчизняній економічній думці</i>	
Алексєєва А.І.	Витрати – це зменшення активів (грошових коштів) або збільшення зобов'язань підприємства, що відносяться до конкретного звітного періоду
Бланк І.А.	Витрати – виражені в грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових та інших видів ресурсів на виробництво продукції
Дерій В.А.	Витратами доцільно називати повністю або частково використані в процесі господарсько-фінансової діяльності підприємства запаси, необоротні активи, трудові й інтелектуальні ресурси, а також зменшення (погашення) зобов'язань підприємства перед бюджетом, кредиторами та іншими юридичними і фізичними особами

Осовська Г.В.	Витрати підприємства формуються в процесі використання ресурсів при здійсненні певної його діяльності. Вони мають цільову спрямованість. Витрати підприємства визначають як суму зменшення вартості активів або зменшення власного капіталу (збиток)
Козак В.Г.	Витрати підприємства – одна з важливих категорій управлінського обліку та якісної оцінки діяльності підприємства. Для управління менеджерам необхідні не просто витрати, а інформація про витрати на будь-що (продукт або його партію, послуги і тощо)
Мельник Л.Г.	Витрати – це прямі і непрямі, фактичні і можливі виплати або упущена вигода, необхідні для того, щоб залучити й отримати ресурси в межах цього напрямку
Мошківська О.А.	Під витратами слід розуміти вартісну оцінку ресурсів, які підприємство використовує в процесі здійснення своєї господарської діяльності.
П(С)БО 16 «Витрати»	Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені
НП(С) БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)
<i>Трактування поняття «витрат» у зарубіжній економічній думці</i>	
Фандель Г.	Витрати – це затрати факторів виробництва у вартісному вираженні
Друрі К.	Витрати – це засоби, які витрачені для отримання доходів
Хоргрєн Ч., Фостер Дж.	До витрат відносять використані ресурси або гроші, які потрібно заплатити за товари та послуги
Макконнелл К., Кемпбелл Р., Брю С.	Економічні витрати – витрати, які фірма повинна здійснити, або ті доходи, які вона повинна забезпечити постачальнику ресурсів для того, щоби відволікти ці ресурси від використання в альтернативних виробництвах
Шим Д.К., Сігел Д.Г.	Витрати підприємства – обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вираженні для досягнення певної мети
Ентоні Р., Ріс Дж.	Витрати - представлена у грошовому виразі величина ресурсів, які використовуються з певною метою